

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 10 marca 2020 r.

BADK.DPK.133.17.2019 MKo

P10-02/20	Data wpływu petycji 30 grudnia 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 6 marca 2020 r.

KODEKS RODZINNY I OPIEKUŃCZY

TEMAT

USTALENIE OJCOSTWA

PO OSIAGNIĘCIU 18 LAT PRZEZ DZIECKO

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Sebastian Adamowicz.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 9 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, poprzez wprowadzenie regulacji pozwalającej na umożliwienie osobom pełnoletnim ustalenie ojcostwa w sposób polubowny bez potrzeby wnoszenia pozwu.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji w uzasadnieniu podnosi, że jego postulat ma pozwolić pełnoletnim osobom na ustalenie ojcostwa w sposób polubowny, bez potrzeby wnoszenia pozwu. Wskazał, że obecne przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego utrudniają postępowanie o ustalenie ojcostwa.

W opinii autora petycji taki stan prawny jest nieprawidłowy i należy dokonać zmian przepisów. W celu realizacji swojego postulatu wnioskodawca proponuje zmianę ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw poprzez:

1) dodanie do art. 9 ustępu 5 o następującym brzmieniu:

„W stosunku do dziecka, które urodziło się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i którego ojcostwa nie ustalono, stosuje się przepisy o uznaniu dziecka”,

2) zmianę art. 9 ust. 1 i nadanie mu następującego brzmienia:

„Przepisy ustawy stosuje się do stosunków w niej unormowanych, chociażby powstały przed dniem jej wejścia w życie, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3 oraz 5”,

3) dodanie do ustawy przepisu przejściowego o treści:

„Uznanie ojcostwa dzieci, o których mowa w ust. 1, dokonane przed wejściem w życie niniejszej ustawy jest skuteczne i stosuje się do niego przepisy o ustaleniu bezskuteczności uznania ojcostwa”.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 18 stanowi, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086), dalej jako: „k.r.o.”, w art. 62 przewiduje ustalenie ojcostwa poprzez domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki.

Jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Domniemania tego nie stosuje się, jeżeli dziecko urodziło się po upływie trzystu dni od orzeczenia separacji (art. 62 § 1 k.r.o.).

Jeżeli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża. Domniemanie to nie dotyczy przypadku, gdy dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganą prokreacji, na którą wyraził zgodę pierwszy mąż matki.

Domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki może być obalone tylko na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa – powództwo to może wytoczyć mąż matki, matka jak i dziecko.

Zgodnie z art. 63 k.r.o. jeśli mąż matki jest przekonany, że nie jest ojcem dziecka powództwo o zaprzeczenie ojcostwa może wytoczyć w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o urodzeniu dziecka przez żonę, nie później jednak niż do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.

Matka może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa swego męża w ciągu sześciu miesięcy od urodzenia dziecka – powództwo wytacza przeciwko mężowi i dziecku, a jeżeli mąż nie żyje – przeciwko dziecku (art. 69 § 1 i 2 k.r.o.).

Przepis art. 70 § 1 k.r.o. stanowi, że dziecko po osiągnięciu pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że nie pochodzi od męża swojej matki. Jeżeli dziecko dowiedziało się o tej okoliczności przed dniem osiągnięcia pełnoletności, termin do wytoczenia powództwa biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletności – powództwo wytoczą przeciwko mężowi swojej matki i matce, a jeżeli matka nie żyje – przeciwko jej mężowi. Jeżeli mąż matki nie żyje, powództwo powinno być wytoczone przeciwko kuratorowi ustanowionemu przez sąd opiekuńczy.

Jeżeli nie zachodzi domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż jego matki, albo gdy domniemanie takie zostało obalone, ustalenie ojcostwa może nastąpić albo przez uznanie ojcostwa albo na mocy orzeczenia sądu (art. 72 § 1 k.r.o.).

Zgodnie z art. 73 § 1 k.r.o. uznanie ojcostwa następuje, gdy mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka, a matka dziecka potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka jest ten mężczyzna. Uznanie ojcostwa

dopuszczalne jest wówczas, gdy nie zachodzi domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż jego matki, albo gdy domniemanie takie zostało obalone.

Uznanie ojcostwa nie może nastąpić po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności. Jeżeli dziecko zmarło przed osiągnięciem pełnoletności, uznanie ojcostwa może nastąpić w ciągu roku od dnia, w którym mężczyzna składający oświadczenie o uznaniu dowiedział się o śmierci dziecka, nie później jednak niż do dnia, w którym dziecko osiągnęłoby pełnoletność (art. 76 § 1 i 2 k.r.o.).

Art. 78 k.r.o. stanowi, że mężczyzna, który uznał ojcostwo, może wytoczyć powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się, że dziecko od niego nie pochodzi. W razie uznania ojcostwa przed urodzeniem się dziecka już poczętego bieg tego terminu nie może rozpocząć się przed urodzeniem się dziecka. Mężczyzna, który uznał ojcostwo, wytacza powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania przeciwko dziecku i matce, a jeżeli matka nie żyje - przeciwko dziecku. Powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa nie może być wytoczone przez matkę i mężczyznę po osiągnięciu pełnoletności dziecka.

Przepisy o ustaleniu bezskuteczności uznania ojcostwa stosuje się odpowiednio do matki dziecka, która potwierdziła ojcostwo, natomiast dziecko może wystąpić z takim powództwem jeżeli uznający mężczyzna nie jest jego ojcem.

Zgodnie z art. 81 § 2 k.r.o. z żądaniem tym dziecko może wystąpić po osiągnięciu pełnoletności w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że nie pochodzi od mężczyzny, który uznał ojcostwo. Jeżeli dziecko dowiedziało się o tej okoliczności przed osiągnięciem pełnoletności, termin do wytoczenia powództwa biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletności.

Jeżeli nie zachodzi domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż jego matki, albo gdy domniemanie takie zostało obalone i jeśli nie doszło do uznania ojcostwa – ustalenie ojcostwa może nastąpić na mocy orzeczenia sądu (art. 84 § 1 k.r.o.).

Matka ani domniemany ojciec nie mogą wytoczyć powództwa o ustalenie ojcostwa po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności (art. 84 § 2 k.r.o.). Jeżeli dziecko zmarło przed osiągnięciem pełnoletności, matka oraz domniemany ojciec mogą wytoczyć powództwo o ustalenie ojcostwa do dnia, w którym dziecko osiągnęłoby pełnoletność.

Powództwo o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa może wytoczyć także prokurator, jeżeli wymaga tego dobro dziecka lub ochrona interesu społecznego (art. 86 k.r.o.).

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283) w § 82 stanowi, że nowelizacja ustawy polega na uchyleniu niektórych jej przepisów, zastąpieniu niektórych jej przepisów przepisami o innej treści lub brzmieniu lub na dodaniu do niej nowych przepisów. Zgodnie z § 91 nie nowelizuje się przepisów zmieniających inną ustawę.

Z powyższego wynika, że przepisy zmieniające mają charakter jednorazowy. Ich normatywny skutek wyczerpuje się w momencie ich wejścia w życie w postaci zmian, których one dokonują (zob. np. postanowienie TK z dnia 20 października 2008 r., K 21/07). Z tego powodu ich uchylanie lub zmienianie po dniu ich wejścia w życie jest bezprzedmiotowe. W szczególności uchylenie przepisów zmieniających lub uchylających po ich wejściu w życie nie powoduje automatycznie „wycofania” zmian, które one wprowadziły, ani nie przywraca mocy przepisom przez nie uchylonym (*abrogata lege abrogante non reviviscit lex abrogata*). Tylko uchylenie przepisów zmieniających bądź uchylających w okresie ich *vacatio legis* powoduje, że przepisy te nie dochodzą do skutku.¹

Jeśli zatem do wejścia w życie przepisów zmieniających już doszło, a prawodawcy z określonych względów zależy na „wycofaniu” lub modyfikacji zmian, jedynym rozwiązaniem pozostaje uchwalenie nowej ustawy zmieniającej ustawę zmienianą i nadanie określonego brzmienia danym przepisom zmienionym, a nie uchylanie lub nowelizowanie ustawy zmieniającej.²

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Zgodnie z regułą wyrażoną w dyspozycji art. 76 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, uznanie ojcostwa jest sposobem ustalenia pochodzenia dziecka odnoszącym się wyłącznie do dzieci małoletnich, co oznacza, że uznanie nie może nastąpić względem osoby, która ukończyła osiemnaście lat oraz wobec kobiety, która przed ukończeniem lat osiemnastu zawarła małżeństwo, uzyskując pełnoletniość (art. 10 k.c.). Pełnoletniość stanowi więc termin końcowy do uznania ojcostwa. Należy zauważyć, że zmiana tego przepisu w stosunku do stanu sprzed nowelizacji wynika ze zmiany charakteru dobrowolnego ustalenia ojcostwa z aktu „wiedzy i woli” na wyłącznie akt „wiedzy”. W konsekwencji o uznaniu ojcostwa decydują wyłącznie rodzice, gdyż tylko oni posiadają wiedzę o pochodzeniu dziecka. Dziecko w akcie tym nie uczestniczy, a jego wola nie ma znaczenia dla nastąpienia

¹ G. Wierczyński, Komentarz do § 91 rozporządzenia w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, [w:] Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz, wyd. II.

² G. Wierczyński, Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych s. 533, Komentarz, wyd. II, Wolters Kluwer 2016.

skutku w postaci ustalenia pochodzenia od mężczyzny, który dokonał uznania.

Oznacza to, że w stosunku do poprzednio obowiązującej regulacji wyłączono jakiegokolwiek współdecydujące uprawnienia przedstawiciela ustawowego dziecka.

Ustanowienie terminu końcowego dla uznania dziecka służy zagwarantowaniu osobom pełnoletnim wyłącznego wpływu na ustalenie ich stanu cywilnego. Na mocy art. 84 § 1 k.r.o. po osiągnięciu przed dziecko pełnoletniości tylko ono posiada legitymację czynną do wytoczenia powództwa o ustalenie ojcostwa. Możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie ojcostwa przez matkę i domniemanego ojca dziecka została wyłączona.

Ustalenie ojcostwa dziecka pełnoletniego może nastąpić tylko w trybie sądowego postępowania procesowego, który służąc realizacji zasady zgodności prawnego ojcostwa z ojcostwem genetycznym, w pełni chroni interesy pełnoletniego dziecka. Ustalenie ojcostwa dziecka pełnoletniego może nastąpić także na skutek powództwa prokuratora, w wypadku gdy wymaga tego ochrona interesu społecznego.³

INFORMACJE DODATKOWE:

Do **Sejmu** 30 grudnia 2019 r. wpłynęła petycja o takiej samej treści i postulatach jak petycja prezentowana (BKSP-145-IX-39/19). Petycję 13 stycznia 2019 r. skierowano do Komisji do Spraw Petycji, gdzie oczekuje na rozpatrzenie.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

---

³ J. Zatorska, Komentarz do zmiany art. 76 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wprowadzonej przez Dz. U. z 2008 r. Nr 220, poz. 1431.